

כששוליו קשים ביותר ואינם נכפפים, שאז נחשב אהל, אבל אם שוליו רכים ונכפפים, הרי הוא כגלימא בעלמא ומותר (משנ"ב שם, קנא). ואם אין השוליים עשויים לצל, נהגו להקל אף אם הם קשים. וכן אם הם עשויים בשיפוע, יש לצדד שאינם נחשבים אהל (משנ"ב שם, קנב). ויש שכתב, שנהגו להקל כשיטת רש"י וסיעתו שאין בכובע איסור אהל כלל (שם, בשם האליה רבה), ולפי זה אפילו בכובע שנעשה לצל ושוליו קשים אין למחות במקום שנהגו להקל, אך במקום שלא נהגו להקל בזה, בוודאי יש להחמיר כדעת השו"ע שלא ללבוש בשבת כובע כזה (שם).

ולצאת בכובע לרשות הרבים, יש מי שאסור [דעת רש"י], שחוששים שמא תגביהנו הרוח מראשו ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים, אלא אם כן הוא מהודק בראשו, או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכולה להפרידו מראשו, או שהוא קשור ברצועה תחת גרונו, שבאופנים אלו אין חשש שיפול (ש"ע שם, מא). והחשש הוא דוקא כשיש לו כובע קטן מתחתיו, אבל אם אין לו כובע קטן מתחתיו, מותר לצאת בו בכל אופן, כי אין לחוש שאם יפול יעבידנו ארבע אמות, שבדואי לא ילך בגילוי הראש (משנ"ב שם, קנג).

לא שנו אלא בשני בני אדם אכל בראש אהר אסור, שבשני בני אדם אינו נמתח היטב, אבל באדם אחד נמתח היטב, שמוחתו על יתד זו וקושרו בה, וחוזר ומותחו על היתד השניה וקושרו בה (רש"י בשם רבותי ובשם תשובת הגאונים). והביאר בזה, שבשני בני אדם כיון שקושרים אותו בבת אחת זה מצד זה וזה מהצד האחר, אינם מקפידים למתוח אותו היטב, אבל אדם אחד שאינו יכול לקושרו בבת אחת משני הצדדים, וקושרו בתחילה בצד אחד ואחר כך מותחו וקושרו בצד השני, ובכך הוא נמתח ביותר (חכמת מנוח). ואף שהגוד קבוע במקומו ברצועות מבעוד יום [כמבואר ברש"י שטמטעם זה מותר לכתחילה בשני בני אדם], מכל מקום אין להתיר את מתיחתו [באדם אחד] מדין תוספת על אהל עראי, משום שהמתיחה היא עיקר עשיית האהל, וכל זמן שלא נמתח נחשב כעץ בעלמא (ריטב"א).

כירה שנשמטה אחת מירכותיה מותר לטלטלה לצורך גופה ומקומה, כשאר כלי שמלאכתו לאיסור (רבינו חננאל, פסקי הרי"ד, ח' המיוחסים לר"ן). ואין חוששים כל כך שמה יתקע (רש"י), כיון שיכול לסומכה על דבר אחר (תרומת הדשן א, עא). אבל אם נשמטו שתי ירכותיה, חוששים שמה יתקע (רש"י). ויש שפירשו, שהחילוק הוא, שאם נשמטה אחת מירכותיה מותר לטלטלה לפי שעדיין תורת כלי עליה, שיכולה לעמוד על שלש ירכותיה הנותרות, או שראויה לסומכה לכותל ולשבת עליה, אבל אם נשמטו שתי ירכותיה, בטלה מתורת כלי, שאינה ראויה עוד לשיבה, והרי היא כאבן בעלמא (ע"פ רבינו חננאל, פסקי הרי"ד, וערוך המובא במסורת הש"ס), וגם אינה כשברי כלי [שאם הם ראויים לשימוש מותר לטלטלם (ראה משנה לעיל קכד, ב)], לפי שאדם מייחד לה מקום כיון שעשויה לתקן (ח' המיוחסים לר"ן).

אפילו חד נמי אסור גזירה שמה יתקע, ויתחייב משום בונה (רש"י). ובמקום אחר פירש, שאין בונה בכלים, אלא חייב משום מכה בפטיש (רש"י לעיל מז, א). ■ להלכה, כירה שנשמטה אפילו אחת מירכותיה, אסור לטלטלה (ש"ע א"ח שח, טז), גזירה שמה יתקע ויתחייב משום מכה בפטיש [ולפי חלק מהפוסקים – משום בונה]. וכל שכן שאם נשמטו שתי ירכותיה שאסור לטלטלה, שאז אינה עומדת כלל, ובוודאי יש לחוש שמה יתקע, או משום שכשנשמטו שתי ירכותיה, כבר אין עליה שם כלי (משנ"ב שם, סח, ושעה"צ שם, סח).

לא אמרין אלא שאין בנגה טפה, ולדעת הסוברים [ראה לעיל (ע"א ד"ה כילה)] שגם כשאין בגגו טפה אסור מדין אהל עראי, כילת חתנים מותרת הואיל והיא מתוקנת לכך (רמב"ם שבת כב, ל, ור"ן על הרי"ף), כלומר, שהכינה לכך, בדומה לפקק החלון שמבואר לעיל (קכו, א) שלדעת חכמים מותר כשמתוקן ומוכן לכך (קרבן תנאל ב, ו) [ודי בכך שמכינה במחשבה, אף ללא מעשה (מחצית השקל א"ח שטו, טז, ע"פ המגיד משנה שם בשם הרשב"א)].

אכל יש בפחות משלשה סמוך לנגה טפה אסור, שכל פחות משלשה יש לו דין 'לבוד', והרי זה כאילו יש בגגה טפה (ח' המיוחסים לר"ן).

אכל נחית מפורץ טפה אסור, שאותו טפה הוא קיר לאהל, והמיטה נעשית לו גג (רש"י). ולא שהמיטה עצמה היא הגג, שהרי הכילה שמעליה היא גג האהל, אלא הכוונה היא שאף שהמיטה מפסיקה בין הכילה לטפח הירוד מהמיטה, נחשב שהמיטה עומדת במקום האהל שלמעלה ממנה (דרישה א"ח שטו, ד). וכיון שהכילה היא גג האהל, לכן דוקא במיטה שיש עליה כילה אסור כשהכילה יורדת טפח תחת המיטה, אבל מיטה שאין עליה כילה, מותר לפרוס עליה סדין אף על פי שיורד טפח מתחת למיטה ואינו נחשב אהל, כיון שאינו צריך את החלל שתחתיו (ע"פ אור זרוע ב עה, ט, וט"ז א"ח שטו, ז, וחז"א א"ח נב, יא). ואפילו אם צריך את החלל שתחתיו מותר, שכיון שאין חלל טפח בין הסדין למיטה אין זה אהל (רשב"א וריטב"א). ויש אוסרים גם בסדין שעל המיטה אם יורד ממנו טפח תחת המיטה (ריטב"א בשם פוסקים).

■ להלכה, כילת חתנים שאין בגגה טפה ולא בפחות משלשה סמוך לגגה רוחב טפח, הואיל והיא מתוקנת לכך [כסברת הרמב"ם והר"ן על הרי"ף המובאת לעיל], מותר לנטותה ומותר לפרקה, והוא שלא תהא משולשלת מעל המיטה טפח (ש"ע א"ח שטו, יא). ואם אינה מתוקנת ומוכנת לכך מערב שבת, אסור, שאפילו אהל שאין בגגו טפח אסור לעשותו בשבת, אלא אם כן היו חוטנים כרוכים עליה מערב שבת (משנ"ב שם, מא). ובמיטה שאין עליה כילה, מותר לפרוס עליה סדין אף שיורד מהמיטה טפח, כיון שמה שמונח על המיטה אינו נחשב אהל, שאין חלל תחתיו (משנ"ב שם, מב, וראה גם שם, לא).

שרביב בגלימא טפה הדי נמי דמיחייב, מכת מדרות מדרבנן, שאי אפשר לפרש שחייב חטאת, שהרי לכל היותר אהל עראי הוא, ואסור רק מדרבנן (פמ"ג א"ח שא משב"ז כז). ויש שגרסו 'דאסיר' במקום 'דמיחייב' (רא"ש ג, ו) וקיימא בעיובין קב, ב, וכן תיקן במסורת הש"ס (כאן), שהרי כאמור אינו יותר מאהל עראי (קרבן תנאל שם, ל).

אלא לא קשיא הא דמיחידק הא דלא מיהדק, ולעולם אין בסיאנא משום אהל [כיון שהוא דרך לבישה (שעה"צ שא, קפז)], אלא האיסור הוא ללבשו ברשות הרבים, שמא תגביהנו הרוח מראשו ויעבידנו בידו ארבע אמות, וחשש זה הוא דוקא כשאינו מהודק לראשו, אבל אם מהודק מותר (רש"י). ויש שלא גרסו בגמ' 'אלא', ולדעתם גם למסקנא האיסור הוא משום אהל, רק שדוקא במהודק נחשב אהל, דהיינו כשהוא קשה ואין שוליו נכפפים, אבל אם אינו מהודק, שהוא רך ושוליו נכפפים כבגד, אין בו משום אהל ומותר (רבינו חננאל, הובא גם בתוס', ורא"ש בשם רבינו תם).

■ להלכה, כובע שרוחב שוליו טפח, אסור ללבושו אפילו בבית, משום אהל [וכדעת רבינו חננאל ור"ת] (ש"ע א"ח שא, מ). ודוקא